

POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI Bc. LUDMILY ŠKRABÁKOVÉ Paměť, vzpomínání a rozpomínání v amazonské vesnici.

Už samotný výběr indiánského marginálního etnika Ocaina ukazuje, že autorka není vůbec žádná řadová studentka, což se ostatně týká i samotného cíle obsahu zaplnit prázdno poznání kaučukového boomu z pohledu poškozených indiánů, pasivních aktérů na straně likvidovaných obětí bělošského řádění. I když jde o velice komplikovanou snahu a jakousi rekonstrukci vzpomínek o několik generací zpět, je zde vidět velké nasazení hledající střípky zapadlé ve vědomí a možná i v podvědomí indiánů. Avšak právě ta znalost-neznalost minulého zla, která se téměř apokalypticky dotkla jejich kmene, je možná způsob vypořádání se s neblahou minulostí. Cesta zapomnění?

Mám pár drobných výhrad. V slovníku pojmů, je někde naznačen původ slova, např.: šp., ale není to důsledně všude, což by se mi líbilo. Např.: tambo (keč.), chacra (keč.), achiote a tak dále, což mimochodem názorně ukazuje na vliv lingua franca.

Pravdou je, že Ocainové moc nezazářily v antropologické literatuře, kdy např. ani obsažený Handbook of South American Indians J. Stewarda se o nich téměř nezmiňuje. V části etnologické, i když je jasné, že jde pouze o nepatrný exkurz a není to cílem práce, spíš jde jen o prezentaci Ocainů jako takových, mi přece jen chybí určité aspekty jejich života, zejména duchovního. Chápu, že spousta tradic vyprchalo, vyčichlo, ale přece jen by zde mohla být zaznamenána snaha autorky zabrousit třeba do sexuálních zón, do vnitřního dělení maloky, vymezení ženské a mužské části a s tím i určení mužského a ženského vchodu, orientace maloky ke světovým stranám s ohledem na jistě původní jednoduchý kalendář prostřednictvím pozorování slunečního paprsku do mužského vchodu maloky a s tím související vztah maloky k vesmíru, kdy maloka Ocainů jistě byla jako u ostatních etnik obdobného regionu odrazem kosmu. Čili, co zbylo z posvátnosti maloky?

Kanibalismus: když už se popisuje obřad pojídání, mohl by se popis celého rituálu dotáhnout do konce, neboť alespoň u většiny ostatních indiánských etnik je nepřítel mrtvý a tedy pomstěný teprve v okamžiku, když se na flétnu z holenní kosti poraženého nepřítel zahraje písnička. Do té doby totiž je stále schopný se vzkřísit, tak praví přece mýty.

Z celé situace je vidět zjevný rozpad tradiční společnosti a nezájem Ocainů o svou kulturu a minulost, ale ani slůvkem není zmíněn možný, podotýkám možný a tedy ne jediný důvod, proč to tak je. Je totiž zřejmé, že v jejich etniku chybí jedna ze základních společenských institucí, která vedle náčelníka dělá etnikum schopnou společnost, která pak i lépe čelí cizím vnějším vlivům. Chybí zde asi šaman anebo jestli existuje, tak je to špatný neschopný šaman, který by správně měl udržovat kulturní a duchovní hodnoty etnika, přenášet orální vědomosti, znalosti a vzpomínky, tedy jak mýtické, tak i historické na nové generace a tak ji stmelovat. Tato část mi chybí.

V práci je možná příliš srovnávacího materiálu z jiných částí světa a teoretické dispute o metodách a teoriích, takže informace z terénního výzkumu, které byly jistě hlavním cílem práce, se často těmito úvahami tříští. Je tu možná příliš porovnávání s nejrůznějšími vzdálenými etniky světa, i když bych spíš čekal víc porovnávání s jinými indiánskými etniky, aby se ukázalo, co je charakteristické pro indiány jako takové. Například stoické vnímání svého osudu, nelamentování nad životním údělem, šamanismus, a podobně. I když na druhou stranu to může někdo považovat jako přednost, ale to už je věc názoru.

Nicméně přes tyto výše uvedené drobné, kosmetické nedostatky jsem přesvědčen, že práce je bezesporu velkým přínosem poznávání marginálních etnik indiánského světa. Za pár let se od nich nedozvíme ani tyto informace a etnohistorie Ocainů posledního století se rozplyne. Dále se zcela ztotožňuji s posledními řádky její práce, kde autorka upozorňuje, že antropologie v poslední době utíká od svých původních úkolů a já bych dokonce dodal, že se příliš zahleděla sama do sebe a opomíná čím dále více na samotný účel, proč vlastně vznikla.

Její práce se obrací k indiánům a to je zcela v duchu Claude Lévy-Strausse. Tento velice uznávaný kulturní antropolog by totiž ke svým dílům Mythologiky, které jistě patří k vrcholům současné humanistické vědy, nikdy nedošel od „zeleného stolu“, nebýt jeho soustavné etnografické práce v terénu mezi indiány, včetně terénního výzkumu etnozologie, etnobotaniky, etnogeografie, etnohistorie, etnopsychologie, etnometeorologie, etnoastronomie, atd., atp.

Mnislav Zelený-Atapana, červen 2008